

Svartådalens

Natur- & Kultur-Turism

Ett LRF-/ Leader+ projekt

i Svartådalen

Västmanland

Arsrapport

september 2003- september 2004

Bakgrund

Projektet Svartådalens Natur- & Kultur Turism (även förkortat SVANK) startades den 1 april 2002 och pågår fram till 30 september 2005. Syftet med projektet är att utveckla aktiviteter och entreprenörsskap för besöksnäringen i Svartådalens. Målet är att stärka Svartådalens lokala ekonomi, med bygdens resurser inom natur och kultur som utgångspunkt.

Hemsidan

Ett stort steg för projektet och utvecklandet av turism-aktiviteter i Svartådalens är den nya hemsidan på www.svartadalen.nu som blev klar lagom till vårt mässdeltagande (se nedan) den 1 april 2004. Genom arbetet med hemsidan har den form för paketering av produkterna som behövts för att nå säljbart läge, hittats. Produkterna har synliggjorts för oss själva och våra presumtiva kunder. Prissättningen har utgått från att verksamheten ska generera en substantiell inkomst för seriösa, verksamma entreprenörer och att även små grupper ska ge lönsamhet. Hemsidan är väl marknadsförd på nätet, vilket innebär att den hamnar högt (1-2:a i de flesta fall) på de flesta sökmotorer om man söker på våra ledord, som t.ex: Kanotsafari, Örnsafari, Bygdeutveckling, Svartådalens, etc.

Produkter

Naturupplevelser - Fågelsafaris

De flesta produkter som marknadsförts på hemsidan under året har varit naturupplevelser. Ett safari-koncept har utvecklats där guidning, transport, upplevelser och mat ingår. Framgent ska också paket som inkluderar boende göras. Något som bör kunna göra paketen mer attraktiva. Fågelsafaris med olika teman som Örnar, Tranor, Svanar och Ugglor, samt allmänna naturupplevelser i Kanotsafari och Skogssafari (vandring och historieberättande), är de produkter som nu finns bokningsbara. Lägg därtill upplevelsepaket för barn- & ungdomar i Lägerskola, sommarläger och naturskoleverksamhet.

Orrkojan på myren

Att på närhåll få uppleva orrspel från en koja på myren är en annan specifik produkt som utvecklats och finns bokningsbart på hemsidan. Paketet innehåller inte guidning mer än till själva kajan, men sedan övernattnings och mat, samt transport för den som vill.

Trädgårdsturism

Monica Yngvesson, Gussjö by har tagit de första stegen mot att utveckla aktiviteter på temat trädgårdsturism. Ett koncept med bussresa till flera av bygdens trädgårdar, med stopp för mat och kaffe, samt avslutning för shopping på Vrenninge Perennodling har diskuterats. Monica hade tre stycken visnings-arrangemang i sin trädgård under året. Ett evenemang som lockade ca 50 personer. Monica är väl förankrad i det organiserade trädgårds-Sverige.

Kulturmiljövård som turism-aktivitet

Idoga försök har gjorts att starta timmerkurser för att utbilda fler i konsten att timra, restaurera timmerhus, men också för att utbilda fler av de hantverkarskunniga till att också bli arbetsledare/ entreprenörer som själva kan hålla kurser och säljbara aktiviteter inom hantverket. Av olika skäl har till dags dato ingen kurs kunnat startas, men vi tar nya tag i vinter.

Kulturturism på Braheholmen

Braheholmen är ett av Svartådalens mest kända – men minst tillgängliga – historiska besöksmål. Holmen ligger ute på Fläcksjön och besöktes trots bristen på förbindelser av mer än 500 personer under år 2003. Under sommaren marknadsfördes guidade turer med roddbåt

till Braheholmen som ytterligare en produkt i projektet. Turerna marknadsfördes i nyhetsbrevet Svartådalsnytt, på hemsidan www.svartadalen.nu, samt på Sala Turistbyrå.

De utvecklade konceptet kan lätt appliceras på andra produkter och närmast att utveckla är upplevelser kring Byggnadsvård, Fiske, Jakt(?), Kräfter, Safaris efter andra djur (t.ex. Bäver, Fladdermöss), osv. Endast fantasin sätter gränser.

Övrigt marknadsföringsmaterial

För mässor har vepor (som rullgardiner med tryck, stående på stativ) tryckts med Svartådalsmotiv och texten "Svartådalen of Sweden" – för att kunna användas i internationella sammanhang.

Mässdeltagande

Under året har Svartådalen marknadsförts på mässan Vildmark- & Äventyr 1- 4 april 2004 på Älvsjömässan, Stockholm, samt på British Birdfair i Rutland Waters, mellersta England (augusti 2004). På den sistnämnda deltog vi för tredje året i rad tillsammans med representanter från Sweden Active Holidays. På årets mässa hade inte Sverige någon monter. Vi arbetade istället direkt mot nyckelpersonerna inom resebolagen, dvs. ägare och reseledare, men även mot mediasidan som fotografer, tidningar och konstnärer. Konkret resultat av årets reseledarbesök och mässan är att ett företag som heter "The Travelling Naturalist" kommer att ha med Svartådalen i sin katalog våren 2006. Dessutom kommer internet-sajten "Anytime tours" att ha våra paket bokningsbara för privat-resenärer från 2 personer och uppåt. De har ett eget koncept som är nytt, oprövat men spännande.

Övrig marknadsföring

Projektets broschyrer och nyhetsbrev från Svartådalen - som också innehåller projektinformation och sammantaget marknadsför destinationen – har spridits till turistbyråerna i Västerås och Sala, samt ett antal boendefaciliteter som Sättrabrunn, Stävre Camping, Skultuna brukshotell, Sala stadshotell, Surahammars herrgård, Västsura herrgård, Hällefors herrgård. Projektet har marknadsfört sig mot deltagare och besökare vid Orienterings-VM som arrangerades i Västmanland (Sala och Västerås) i september 2004. Genom Westmannaturism har projektets engelska broschyr spridits till Svenska Turistrådet i Holland. Samma broschyr har även skickats till en av Skottlands populäraste fågelstationer; Fair Isle på Shetlandsöarna. Där ombesörjer Rebecca Nason – en av de första fotograferna som besökte Svartådalen – att broschyren finns tillgänglig för besökare.

C-uppsats om turism från Södertörns högskola

Projektet i synnerhet och Svartådalens Bygdeutveckling i allmänhet har skildrats i en C-uppsats om turism skriven av Gisela Jarnfelter på Södertörns folkhögskola.

Verksamhet

Fam-tours

Med hjälp av Sveriges turistråd i London, Sweden Active Holidays och Westmannaturism har vi även 2004 bjudit in representanter från engelska naturresebranschen. Fotografen och tillika reseledaren på The Travelling Naturalist - Mike Read besökte oss under en 10-dagars-period i april-maj för att fotografera orrspel, slagugglor, havsörnar, hackspettar, älgar, m.m. Resan har resulterat i att Mike kommer att leda en gruppresa till Svartådalen/ Nedre Dalälven i maj 2006.

De första betalande kunderna

Englandssatsningen gav under 2004 konkret resultat i den första betalande engelska gruppen. 8 personer från en cykelförening Rutland Cycle Group, såg på orrspel, älgar och

ringmärkning av Slagugglor under två intensiva dagar 27-29 april. Vår första betalande ensamresenär - skotten Nathan Roche, besökte oss för andra året i rad under tre dagar vid påsk.

Stockholmare – Flera smågrupper med Stockholmare har besökt oss för att titta på fåglar och göra naturupplevelser. Orrspel, skogsvandring, kanotpadling, ringmärkning av tranor, m.m. har stått på programmet.

Orrkojan – den enkla orrkojan på en av mossarna på Hälleskogen, har fått sina första gäster. Två olika fotografer, samt ett par har testat upplevelsen. Några av omdömena ser ni på hemsidans ”nöjda gäster”.

Elevgrupper

Under året (sep-03 – sep 04) har 24 grupper med sammanlagt 650 elever besökt Svartådalen vid 12 olika datum. Verksamheten har bestått av bondgårdsbesök och naturpedagogiska upplevelser i kulturlandskapet. Fokus i naturpedagogiken är kopplingen mellan kulturmiljö och naturvärden. Bl.a. får eleverna fånga vattenkryp, titta på fåglar, fjärilar, blommor, träd. I samarbete med Sala kommun-projektet RIK-skolan (Rörelse Idrott Kultur) har bygdens skolor besökts vid flera tillfällen. (se vidare nedan)

Internationella besök

Den 25 maj besöktes Svartådalen av en grupp bygdeutvecklare från Olonets, ryska Karelen. Besöket var en del av en rundresa i Västmanland och Nedre Dalälvsområdet som genomfördes av WWF- Världsnatufonden.

Sala naturbruksgymnasiums elevutbyte med Frankrike berörde Svartådalen redan 2002 och samarbetet fortsatte 2004 med att årets 20 utbytesstudenter åkte på gemensam Älgsafari i Svartådalen den 3 juli.

Utomhuspedagogiskt inspirationsmöte

I ett försök att etablera samarbeten med högskolor för att utveckla aktiviteter med lärare som målgrupp arrangerades ett möte i Svartådalens Bygdecenter i februari 2004. Två fick representanterna från såväl Uppsala Universitet, SLU som Linköpings Universitet förhinder. Kom gjorde ändå Mälardalens högskola och Tomas Carlsson från Hällefors kommun/ Örebro Universitet. Verksamhet för lärare är en inriktning som vi fortsatt med och vidare steg kommer tas under 2005 mot målet att utveckla högskolekurser i naturpedagogik.

Lärargrupper –skolsamarbete

Samarbetet med skolorna i bygden har resulterat i 4 aktivitetsdagar för lärare under augusti-september 2004. Vi har paddlat kanot, lagat mat utomhus och gjort en del naturpedagogiska övningar som man kan göra med såväl barn som vuxna. Motivet har varit att förespegla lärarna vad för tjänster vi kan erbjuda och nyttan/ möjligheterna med utomhus-pedagogik. I processen har vi också stärkt vår praktiska erfarenhet av liknande arrangemang för denna speciella målgrupp. Skolsamarbetet i Svartådalen syftar också till att bidra till skolornas kvarlevnad genom att stärka deras profil som landsbygds-skolor med kultur- och natur som specialinriktning.

Sommarläger för ungdomar

Under 2004 har 3 olika ungdomsläger arrangerats i Svartådalen. 12- 17 juni Sommarläger för unga fågelskådare tillsammans med Sveriges Ornitologiska Förening, 21- 24 juni Sommarläger ”Kanotsafari” i samarr. med Kultur- & Fritidsförvaltningen, Sala kommun. 27- 29 augusti Ringmärkläger tillsammans med Sveriges Ornitologiska Förening. Lägren har samlat 15, 10, resp 10 ungdomar. Sommarlägret för unga fågelskådare skildrades i TV-programmet Mitt i Naturen i september 2003. Sannolikt var det därför extra stort intresse inför årets läger som blev fullbokat flera månader i förväg. Vi fick också tacka nej till flera anmälningar efter att de 15 platserna bokats. Glädjande nog var det också betydligt fler tjejer

med på årets läger än tidigare. Lägren har gett bra publicitet i SOF:s egna forum, tidningen Fågelvännen, samt hemsidan www.sofnet.org

Filmkurs

De två första helgerna i september 2003 genomfördes en naturfilmskurs i samarbete med Film i Västmanland. Det resulterade konkret i en 5-minuters film om tranorna i Svartådalen, som filmledarna försökte sälja till SVT men utan resultat. Filmen skildrar inte bara tranor utan också bonden och kulturlandskapet. Kursen stimulerade flera naturfilmsintresserade personer att fortsätta filma i Svartådalen. Två av dessa har också satt ihop en egen dvd med sitt material som de sedan visat i flera offentliga sammanhang. Naturfilmskursen har också lett till fortsatt samarbete med två av de professionella filmare/ fotografer som deltog. Lars-Öivind Knutsen, Löa och Mats Elfström, Norberg. Även dessa har fortsatt filma natur i Svartådalen och har även filmat på en del aktiviteter.

Seriös vinterfågelmatning

Att mata fåglar är något som uppenbarligen har stora chanser att generera pengar för entreprenörer. Våra skandinaviska fåglar som stannar kvar på vintern och kan lockas till matningsplatser upplevs som exotiska av engelsmän och andra syd- och mellan européer. Således har örnar (havs- och kungsörn), hackspettar (särskilt gråspett), nötkråka och skogens småfåglar som mesar och domherrar, regelbundet matats på särskilda platser i Svartådalen. Målgruppen för verksamheten är fotografer och tillresta fågelintresserade. Verksamheten stärker inte bara Svartådalen som natur-turism-destination, den ger också möjligheter att skapa en vintersäsong för besöksnäringen.

Gömslen för film och foto

I samband med fågelmatningen av främst örnar, men också i samband med orrspel, rastande tranor, m.fl. attraktioner har gömslen använts för filmare och fotografer. Gömslen ger proffs och hängivna amatörer med kameror en möjlighet att komma nära djur och fåglar. Fotograferna utgör en stor och köpstark målgrupp. Här finns konkreta möjligheter att tjäna pengar för landsbygdens entreprenörer. Inte minst markägare och snickarkunniga. En bra plats i ett bra gömsle betalar man idag bra för, där de finns. Lägg därtill att det ännu finns mycket få aktörer på den här marknaden i Sverige. Gömslen kan tillverkas på flera olika sätt, mer eller mindre mobila, men även de mer gedigna formerna kan konstrueras till tämligen låga kostnader.

Bevarande av historiska föremål från Svartådalen

Arbetet med att bevara historiska föremål från Svartådalen och tillgängliggöra dem för allmänheten genom en utställning har tagit följande konkreta steg framåt:

Restaurering av utställningslokalen har påbörjats. Centrum för byggnadsvård i Gysinge har konsulterats .

Länsmuséets hembygdskonsulent Ann Österberg har konsulterats angående saneringsteknik, utställning, förvaring.

Westmanna-arvets Britt-Lis Perlström har konsulterats angående kostnader och metod i samband med infrysning för sanering av föremål.

Föremålen har numrerats, fotograferats och diarieförts.

Nätverkande & samarbete

Naturens bästa

Svenska Ekoturismföreningen har tagit fram märket Naturens bästa/ Natures best som en etikett för miljövänlig och kvalitativ natur-turism. Efter att ha gått startkursen i oktober 2003, har vi haft en hel del kontakt med Staffan Widstrand som är en av initiativtagarna för nb. Staffan har varit här 4 gånger för att fotografera till sin kommande bok om svensk ekoturism och hans omdömen om vår verksamhet finns att läsa på vår hemsida under "nöjda gäster". Vi återger förstås ändå citatet här och nu:

"Tack för mycket välarrangerade och genomtänkta fågelupplevelser. Orrspelet på fem meters håll tog priset, men slagugglorna och berguvarna på närhåll var fantastiska erfarenheter också. Det är den här sortens hjälp med logistiken som man behöver om man inte själv bor precis i fågelmarkerna. Fågellägret som min dotter Liisa var på, var även det en höjdare. Varsamt, personligt, engagerat, genomtänkt. Äntligen lite välorganiserad fågelskådningsturism i Sverige!"
Staffan Widstrand, fotograf, våren 2004.

Innan 25 oktober kommer vår ansökan att vara inlämnad. I januari får vi reda på om vi blivit godkända. Att bli godkänd som arrangör inom Naturens Bästa innebär en bra, ny plattform att nå ut till kunder ifrån. Sajten www.naturesbasta.se är föredömligt upplagd, tjugig och lätt att hitta på. Trots många (ett 100-tal) arrangörer syns alla på ett bra sätt. När den (inom kort) blir översatt kan den bli en viktig språngbräda ut på den internationella marknaden. Att vara en godkänd Naturens Bästa-arrangör har också andra fördelar. Svenska Turistrådet har t.ex. tillkännagivit att de kommer satsa på svensk ekoturism som ett av tre huvudområden inom svensk besöksnäring. Den satsningen kommer främst att ske mot Naturens bästa-arrangörer.

Mälardalens högskola – Kraftgruppen Green Peaks Ekoturism

När vi sökte samarbete med Mälardalens högskola hösten 2003 resulterade det i att vi kopplades ihop med en grupp som startat s.k. Kraft-program – en slags utbildning med temat miljödriven affärsutveckling. En grupp lantbrukare som ville göra gas och el av sitt kogödsel var först ut. Nästa tema kom att bli ekoturism och projektet blev inbjudet till några inledande möten. Vid startdatum för kursen kändes det som att vi redan kommit så långt i vår strävan att bli ekoturism-arrangörer att det inte var aktuellt att gå Green Peaks-kursen. Vi har dock fortsatt hålla kontakt och gruppen besökte Svartådalen i augusti för att få inblick i vårt projekt. Kraftgruppen Green Peaks-Ekoturism består av företag och nätverk inom landsbygdsturismen i regionen. Ett seminarium för flera turism-arrangörer i regionen med Staffan Widstrand som föreläsare planeras nu för vintern tillsammans med Westmannaturism och Mälardalens högskola, samt ALMI.

Varumärke Sala

Under vinterhalvåret 2003/ 2004 har vi deltagit i arbetet med att skapa ett varumärke för Sala kommun. Deltagarna i varumärkesarbetet har varit följande: Sala stadsutvecklingsförening, Sala Turistbyrå, Sala Allehanda, andra bygdegrupper i Salas landsbygd. Representationen har bidragit till att:

- positionera Svartådalen bland övriga kommunala turistattraktioner
- stärka/ synliggöra landsbygdens position i kommunala sammanhang
- stärka nätverket med ovanstående delar av kommunens segment.

Näringsliv

I samband med Upptäckardagen med Westmannaturism (23/1-04), har projektet även tagit inledande kontakt med den nya "turistbyrå" Västerås & Co (Lars Renwall), samt Teknikbyn i Västerås (Tina Mykkänen).

I samband med Kraftgruppen på högskolan har vi även fått kontakt med Svensk Affärsanalys i Västerås. Andra företag i vår kontaktsfär är reklambyrå Care of, Roomsupport, (båda Västerås), Base Camp Consulting AB (Stockholm), m.fl.

Föreningsliv

Arrangemang i Svartådalen har genomförts i samarbete med SNF-Västmanland (VNF), Sala Fågelklubb, Västerås Fågelklubbs daglediga, Tjejciirkeln för fågelskådning (Studieförbundet Västerås), Skultuna Naturklubb, Fältbiologerna. De sistnämnda har arrangerat två exkursioner/ läger i Svartådalen i nov- 03, respektive maj -04.

Deltagande i skyltplanering

Länsstyrelsen i Västmanlands län (Naturmiljö- och kulturmiljö-enheten tillsammans) har drivit frågan om informationstavlor i Svartådalen. Tavlorna är en viktig del av utvecklandet av områdets infrastruktur för besökare och ska innehålla information om natur- & kulturvärden, våtmarker, men också historiska lämningar.

Övrigt nätverkande & samarbete

- Andra nätverk inom landsbygdsturism i regionen, såsom Älgmark (Bergslagen), Traktens bästa (Arboga), Nedre Dalälvens turismnätverk (se nedan).
- Andra entreprenörer inom naturturismen; Marcus Jonsson, Älgsafari, Nya Lapphyttan, Norberg, flera projekt inom Nedre Dalälvens Leader+ område.
- Kommunbyggerådet Hela Sala är ett nätverk som bildades på vårt initiativ på det Framtidsseminarium i Sätrabrunn som hölls i september 2003. Här ingår de andra bygdegrupperna i Sala som också driver projekt, dessutom Stadsutvecklingsföreningen och Sala Turistbyrå.

Westmannaturism

Under året har samarbetet med Westmannaturism stärkts och lett till annonsering av exempelvis våra kanotsafaripaket i organisationens kampanjer inte minst i Stockholmsområdet. Även i VLT-Västmanlands Läns Tidning och andra lokaltidningar i Västmanland har annonser om våra aktiviteter införts i Westmannaturisms regi. Tillsammans har vi också gjort paket för att pröva den lokala marknaden. Så t.ex. transafari med övernattnig på Sätrabrunn den 25 september 2004.

Deltagande i externa sammanhang

Projektet har också deltagit i Westmannaturisms "Upptäckardagen" fredagen den 23 januari 2004, på Aroc Congress Center i Västerås, då f.ö. Svartådalen fick rejält med visuell uppmärksamhet i och med den stora affischen på en flygande sångsvan och texten "1000-tals fåglar i Svartådalen" som stod placerad på sidan av den stora scenen. I evenemanget deltog allsköns höjdare från föreläsare från Detective Marketing i Stockholm till komikern Lasse Eriksson.

Projektet representerade också vid ALMI:s Turistseminarium med föreläsning av Ulf Åberg på Västsura herrgård den 4 mars 2004, samt på Länsbyggerådets höstkonferens på samma plats den 21 november 2003.

Nedre Dalälvens turismnätverk

Samarbete med Nedre Dalälvens turismnätverk har skett i samband med Vildmark- & Äventyrmässan, då vi var en del av Nedre Dalälvens monter. Vi har också deltagit i nätverkets kurs kring paketering och prissättning av turism-produkter, samt en rundresa till områdets entreprenörer.

Sveriges turistråd i London

Turistrådets londonkontor har välvilligt hjälpt till med biljetter till våra engelska gäster som kommit på Fam-tours.

Landstingets kulturavdelning

Karl-Egon Lundkvist, Magnus Nilsson, m.fl. från Landstingets Kultur- & Utbildningsförvaltning har besökt Svartådalen och fått information om projekten.

Potentater som Svartådals-ambassadörer

I samband med invigningen av Svartådalens Bygdecenter (mål 2-projekt) i april 2004, bjöds f.d. vice statsminister Lena Hjelm-Wallén och Västmanlands landshövding Mats Svegfors in för samtal om projekten och bygdeutvecklingsarbetet i Svartådalen. De båda har också meddelat att de även fortsättningsvis gärna ställer sin erfarenhet och kontaktyta till förfogande.

Sponsorer

Swarovskis svenska generalagent Focus Trading AB, samt återförsäljaren Naturbokhandeln på Öland ägd av Sveriges Ornitologiska Förening, har rabatterat inköpet av tubkikare med 6.000:-

Geografisk spridning av aktiviteterna

Kärnområdet för aktiviteterna som utvecklas inom projektet är Svartådalen med Västerfärnebo och Fläckebo socknar. För de mer långväga (läs engelska) besökarna som är fågelintresserade, har ett större område besökts. Hällefors med sina unika gölmossar för smålom, Nedre Dalälven med Färnebofjärdens nationalpark och Gysinges unika kulturmiljö, samt nordöstra Upplands långgrunda kustlaguner är 3 områden som ytterligare stärker vår profil på den stenhårda engelska naturrese-marknaden. Huvuddelen av aktiviteterna sker inom Nedre Dalälvens Leader+-område.

Geografisk spridning av entreprenörs-nyttan

Entreprenörerna som gynnas av projektets aktiviteter är således regionalt spridda, men i huvudsak inom Nedre Dalälvens Leader+ - område. Övernattning för besökare har skett från Gysinge i öster till Hällefors i Väster. Andra logi-entreprenörer som använts är de som ligger närmast, dvs. Klockargården B&B, Bergsgården, samt Sättrabrunn. Under året har tillväxten av entreprenörskapet inom boende-sektorn stimulerats inom Leader-projektet "Boende-entreprenad på landsbygd" (projektledare Pelle Andersson). Flera av de entreprenörerna – som också finns med på nya hemsidan www.svartadalen.nu/logi - har i någon mån gynnats av projektet. Exempelvis Mats Anders-gården som också hyrt ut cyklar till våra ungdomsläger. Bygdens butiker har fått påhälsning av våra engelska gäster och maten till läger och övriga gäster har så gott som uteslutande handlats hos ICA Köplusten, Salbohed, Konsum Västerfärnebo, samt av Kölnbackens Bi & Bageri i Västerfärnebo. Mat och fika till gäster, mötesgrupper, osv. har handlats hos Klockargårdens B&B, Fläckebo, samt Kölnbackens Bi & Bageri i Västerfärnebo.

Antal besökare i Svartådalen

För andra året i rad gjordes en sammanräkning över antalet besök i Svartådalen. En person som besöker området en dag = ett besök, gör han det 2 dagar = 2 besök, osv. Under 2003 kunde 16.000 besök bokföras i Svartådalen. Året innan – 2002 – var antalet bokförda besök 6.500. Endast till en del får ökningen anses som reell. Ett flertal mätpunkter har lagts till och siffrorna är därför inte fullt jämförbara, men ger ändå en vink om volymen besökare i området.

Media

Hösten 2003 sände SVT ett inslag från vårat ”Sommarläger för unga fågelskådare” i programmet Mitt i Naturen. Tidningen LAND–Lantbruk publicerade i juli 2004 en artikel med den mer än smickarande rubriken ”Projektet som fått bygden att blomstra”. Egentligen förstås syftandes på hela Svartådalens Bygdeutveckling. Lokaltidningen Sala Allehanda har skrivit en kortare artikel om de många skolgruppernas besök under våren. I Sala Allehanda har också publicerats artiklar om invigningen av Svartådalens Bygdecenter, samt om den första gruppen betalande engelska fågel-gäster. Tidningen Västmanlands nyheter skildrade projektets deltagande på Vildmark- & Äventyrmässan.

Projektskpridning

Information om projektet har delgivits i flera externa och lokala forum såsom Kultur- & Fritidsförvaltningen, Sala kommun, Föreningen Vandrarängen i Västerås, Rotary Skultuna, Sparbanksstiftelsen, Fläckebo Fiskevårdsförenings årsmöte, Konsum Västerfärnebos årsstämma.

Styrgrupp och referensgrupp

I **styrgruppen** för projektet har följande medverkat:

Sture Johansson, Håkan Hellstrand, Pelle Andersson, Lars Bergkvist, Lars Vangbo, Walter Preiholt, Monica Yngvesson, Jan-Erik Bergström, Magnus Eriksson, Tomas Jonasson, Anitha Barrsäter. Sistnämnda person är också projektets controller.

Referensgruppen har bestått av: Lennart Gladh, WWF-Världsnaturfonden, Christina E Lindahl, Naturvårdsdirektör Länsstyrelsen i Västmanlands län, Christer Eriksson, Vrenninge Perennodling (lokal entreprenör), Magnus Nilsson, Landstingets Kultur- & Utbildningsförvaltning, Anders Szczepanski, Linköpings Universitet, Åke Berg, SLU-Uppsala, Sven Jonsson, LRF Mälardalen, Pelle Andersson, Sala Naturbruksgymnasium, Monica Yngvesson, Skolpedagog, Sala kommun, Åsa Stanaway, Sala turistbyrå, Bengt Gyldeberg och Kalle Hedin, Leader+ Nedre Dalälven.

Västerfärnebo 2004-09-30

Daniel Green, Projektledare

Projektet finansieras av:

**LANTBRUKARNAS
RIKSFÖRBUND**

Nedre Dalälven

Europeiska Unionen, Europeiska utvecklings- och garantifonden för jordbruket

LÄNSSTYRELSEN
Västmanlands län